

УДК 37.013.46

Н. П. Павлик,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

pavnad@ukr.net

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ЯК СФЕРА НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

У статті представлено результати аналізу неформальної освіти як сфери наукового пізнання шляхом виділення її предмету, визначення міждисциплінарних зв'язків, окреслення теоретичної бази, характеристики інтегративних зв'язків, виділення системи методів дослідження. Проведено порівняльний аналіз сукупності предметів суспільних і гуманітарних дисциплін та визначено їх зв'язок із неформальною освітою. Сформульовано висновки про вихідні теоретичні засади досліджень теорії і практики організації неформальної освіти.

Ключові слова: неформальна освіта, предмет неформальної освіти, сфера наукового пізнання.

Постановка проблеми. Зміна освітніх парадигм, прагнення реформувати систему освіти відповідно до світових вимог якості й мобільності, підвищення значення професійного й особистісного зростання та ролі неперервної освіти для різних вікових категорій є наслідками сучасних перетворень українського суспільства, зумовлених трансформаціями культурної, економічної, демографічної та інших сфер життєдіяльності. Це призводить до активізації пошуку інноваційних форм, видів, методів соціально-педагогічного впливу на особистість суб'єктів освіти з урахуванням вимог сучасних теоретичних підходів до навчально-виховних процесів (гуманістичного, мультикультурного, особистісно-орієнтованого, тощо). Потреба розв'язання поставлених завдань для менеджменту освітнього середовища визначає актуальність вивчення світового й вітчизняного досвіду організації ефективного навчання й виховання різних категорій населення, що, в свою чергу, призвело до поширення нових інтегративних напрямів соціальних освітніх пошуків, зокрема у сфері неформальної освіти.

Формулювання цілей статті. Стрімке зростання питомої ваги сучасних запозичених видів і напрямів організації освітнього середовища зумовлює потребу в систематизації нових знань щодо їх змісту та форми шляхом порівняння з наявним науково-педагогічним апаратом. Відповідно, основними цілями нашої статті є дослідження й теоретичне обґрунтування базових характеристик неформальної освіти як сфери науково-педагогічного пошуку; виділення предмету дослідження неформальної освіти.

Аналіз досліджень сучасної системи освіти та актуальних напрямів педагогічного пошуку дозволив нам виділити такі провідні тенденції формування наукової думки: зростання інтересу до неперервної освіти дорослих (А. О. Гончарук, І. А. Колеснікова, Р. А. Колишко, О. О. Лазаренко, Н. Г. Ничкало та ін.), апробацію інноваційних форм і методів педагогічного впливу (І. М. Дичківська, К. В. Левківська, О. А. Удод, Т. С. Яровенко та ін.), міждисциплінарний характер педагогічної теорії та практики (Я. Л. Коломинський, Н. В. Кузьміна, Л. Е. Орбан-Лембрик, А. О. Реан, В. А. Семиченко, В. Т. Циба, В. О. Якунін та ін.), розробку соціально орієнтованих концепцій і відповідних їм технологій навчання й виховання (О. Є. Антонова, С. Гаррісон, О. А. Дубасенюк, Л. О. Савенко та ін.). Однак, перераховані дослідження є комплексним відображенням роботи авторів відповідно сферам професійних інтересів і не відображають системності власне категорії "неформальна освіта".

Основний зміст. Неформальна освіта як специфічний термін педагогіки виник у середині ХХ століття як реакція на поширення у суспільстві тенденції до зміни парадигми навчання з "людини, яка багато знає" до парадигми "людини, що орієнтується в цінності освіти як провідного виду діяльності в структурі власного способу життя" [1: 389], що було пов'язано з необхідністю вирішення проблеми незадоволеності наявних систем освіти розвитку інформаційного суспільства і зумовило поширення сумнівів у необхідності систематизованої передачі знань, умінь і цінностей [2: 145].

Наразі, стрімкий розвиток неформальної освіти як практики навчально-виховної діяльності та сфери наукових педагогічних досліджень зумовлений:

- атрибутивністю (обов'язковістю, невід'ємністю) освіти для людини у сучасному інформаційному суспільстві;
- педагогізацією тих сфер професійної діяльності, які раніше не потребували засвоєння соціально-педагогічних функцій;
- зростанням ролі освіти й освіченості в українському суспільстві;
- нерівністю доступу до освітніх ресурсів соціально виключених категорій населення;
- усвідомленим прагненням людей до особистісного зростання, саморозвитку, самореалізації;
- стихійним розвитком досвіду неформальної освіти в суспільстві.

Відповідно, неформальну освіту доцільно розглядати з декількох позицій: як сферу наукового пізнання; як спосіб педагогічної і соціальної практики; як навчальну дисципліну для студентів психолого-педагогічних спеціальностей. Наразі площина наших дослідницьких інтересів передбачає

вивчення основних характеристик неформальної освіти саме як сфери наукового пізнання. Слідуючи думці І. А. Колеснікової, визначення наукової специфіки неформальної освіти вимагає окреслення таких її базових характеристик: предмет вивчення; система основних категорій і понять, що описують цей предмет вивчення; базові принципи та методи процесу наукового пізнання неформальної освіти та її перетворення; значення та функції знань про неформальну освіту в сучасній науковій системі [3: 5].

Предмет вивчення певної галузі знань, будучи цілісною частиною об'єкту наукового дослідження, відображає суттєві ознаки і властивості досліджуваної форми існування об'єктивної реальності та набуває наукового обґрунтування у процесі фахової діяльності [4: 91]. Отже, предметом вивчення неформальної освіти ми визначаємо інноваційну навчально-виховну систему – теорію і практику організації позаінституційної навчальної діяльності різних вікових і соціальних груп. Важливо зазначити, що предмет вивчення перебуває у функціональній залежності від методології дослідження загалом та суб'єктивних поглядів дослідників зокрема. Це призводить до його постійної видозміни, трансформації, переформулювання й наукової рефлексії авторів. Відповідно варто наголосити на інтердисциплінарному характері неформальної освіти – будучи педагогічною категорією, вона містить соціально-педагогічний зміст, оскільки виконує ряд значущих соціальних функцій і використовує здобутки загальної, педагогічної й соціальної психології, позаяк, базуючись, передусім, на принципах добровільності, вимагає розуміння природи людських потреб, мотивів, сутності ефективної навчальної діяльності; крім того, завдання неформальної освіти близькі до андрагогіки, безперервної (неперервної) освіти. Тому нами було здійснено спробу порівняльного аналізу суміжних до неформальної освіти галузей знань задля встановлення міждисциплінарних зв'язків (див. табл. 1.).

Таблиця 1.

Інтердисциплінарний характер неформальної освіти як сфери наукового пізнання

Галузь знань	Предмет пізнання	Зв'язок із неформальною освітою
Педагогіка	Становлення людини у педагогічній реальності [3]; пошук закономірностей управління педагогічними системами [5: 19]; виховання, навчання та розвиток особистості [6: 18]; особлива сфера суспільної діяльності з виховання людини, складовими частинами якої є освіта і навчання [7: 11].	Позаінституційна суспільно-регульована педагогічна система, неформалізований процес навчання, виховання, особистісного й професійного розвитку людини.
Психологія	Загальні закономірності роботи психіки людини при виконанні нею пізнавальної, інструментальної й регулятивної функцій [8]; індивідуальний світ "Я" людини; людина як суб'єкт психіки [9].	Провідна роль людини у процесах самотворення й самовизначення.
Психологія освіти	Розвиток психіки людини в умовах передачі культурно-історичного досвіду у процесі навчання та психологічні детермінанти цього процесу [10: 119].	Зовнішні (соціальні) психологічні закономірності навчання, виховання й розвитку людини.
Педагогічна психологія	Особистість суб'єктів навчання та виховання [11: 3].	Внутрішні (особистісні) психологічні закономірності навчання, виховання й розвитку людини.
Соціальна психологія	Закономірності поведінки та діяльності людей, обумовлені їх включенням у соціальні групи, а також психологічні характеристики цих груп [12: 10]; закономірності виникнення, функціонування і вияву реальності, яка формується у процесі суб'єктивного відображення людиною об'єктивних соціальних відносин і соціальних спільностей [13: 21].	Навчання у групах, а також вплив різних груп на особистісне й професійне зростання суб'єктів освіти.
Соціологія освіти	Освіта як соціальний інститут (соціальні функції, соціальні інститути, соціальні організації, соціальна політика) [14: 119]; закономірності розвитку та функціонування освіти як соціального інституту та його взаємодії із суспільством [15: 144].	Соціальні функції, зміст, роль і місце неформальної освіти в суспільстві.

Галузь знань	Предмет пізнання	Зв'язок із неформальною освітою
Соціологія особистості	Особливості й властивості соціальних суб'єктів, які зумовлюють суб'єктність відповідних соціальних утворень (систем), та конкретизація цих особливостей і властивостей стосовно особистості [16: 8]; соціальна сутність людини та закони становлення і змін особистості у процесі життя [17].	Вплив суспільства на соціальний, професійний й особистісний розвиток людини.
Соціальна педагогіка	Соціальне становлення то розвиток особистості, набуття нею соціального статусу, соціального функціонування, підтримка досягнутих та відновлення втрачених соціальних характеристик [18]; процес соціального виховання дітей та молоді в умовах різних рівнів соціального середовища [19]; зовнішні та внутрішні, цілеспрямовані й стихійні чинники соціалізації людини [20].	Створення соціально-педагогічних умов для формування високо адаптивної особистості.
Освіта дорослих	Система освіти дорослих як соціокультурний інститут [3].	Системні характеристики неформальної освіти як новітнього соціального утворення.
Андрагогіка	Теорія і методика навчання дорослих людей у контексті неперервної освіти [3].	Теорія і практика організації неформальної освіти для різних вікових груп.
Акмеологія	Людина в усіх її вищих (акме) проявах фізичних, психологічних, соціальних сил, творчості, здібностей і професійної майстерності [21: 9].	Розвиток індивідуальних здібностей у професійній та особистісній сферах.
Соціологія	Діяльність особи, соціальних спільнот та різноманітних верств населення у суспільному житті [15: 20]; закони і закономірності функціонування та розвитку особистості, соціальної групи, спільноти, суспільства в цілому [22].	Закономірності розвитку і взаємозв'язку неформальної освіти з соціальними перетвореннями.
Філософія освіти	Філософське осягнення процесу отримання знань, умінь та навичок; культурні досягнення й цінності, покликані задовольняти потреби системи освіти [23: 12].	Індивідуальні й суспільні цінності освітнього простору.
Культурологія	Соціокультурний досвід людини з відбору, акумуляції та застосування ефективних форм життєдіяльності [24]; теоретична інтерпретація політичного, економічного, етичного, соціального, релігійного, естетичного, тощо порядку в світі людини [25: 11]	Формування ефективного соціокультурного досвіду суб'єктів освіти.

Таким чином, табл. 1. демонструє наявність взаємозв'язку між предметами вивчення суспільних і гуманітарних наук та предметом неформальної освіти як сфери наукового пізнання. На нашу думку, це визначає суспільно-гуманітарний характер власне неформальної освіти, яка, з одного боку, виникає у відповідь на соціальні запити й потреби певних суспільних груп та розглядається нами як системне освітнє новоутворення в процесі організації неперервної освіти й демократизації суспільства; і, з іншого боку, є індивідуально й особистісно орієнтованою з огляду на учасників неформальної освіти як визначальних суб'єктів її організації, реалізації та систематизації.

Звідси вважаємо суттєвим висновок про вихідні теоретичні засади подальших досліджень теорії і практики організації неформальної освіти, які доцільно умовно поділити на дві групи: суспільно-орієнтовані, що визначають зовнішні умови становлення й організації неформальної освіти (аксіологічний підхід, системний підхід, логіко-структурний підхід, теорія інновацій, теорія розвиваючого навчання, концепція "культурних відмінностей" та інші) й особистісно-орієнтовані,

індивідуальні або внутрішні щодо цілей і змісту неформальної освіти (особистісно-діяльнісний підхід, соціально-педагогічна парадигма, теорії особистості, концепція "педагогіки співробітництва" та інші).

Відповідно до обраної нами логіки викладу матеріалу й досягнення основних цілей статті наступним елементом дослідження неформальної освіти як сфери наукового пізнання є визначення системи основних категорій і понять. Науковий контекст неформальної освіти визначається розглядом таких основних категорій і понять: освіта, система освіти, інституційна освіта, позаінституційна освіта, формальна освіта, неформальна освіта, інформальна освіта, неперервна освіта, додаткова освіта, суб'єкти освіти (у т. ч. неформальної), соціально-педагогічне освітнє середовище, соціально-педагогічний зміст неформальної освіти. Зміст визначених категорій може бути предметом окремої публікації, оскільки вимагає застосування контент-аналізу, порівняння й аналітико-синтетичного узагальнення широкої теоретичної бази, тому ми зупинимося лише на розгляді основної категорії – власне неформальної освіти.

Неформальна освіта – форма і процес особистісного, соціального та професійного становлення суб'єкта навчання, заснована на принципах добровільності, демократичності, опори на інтереси та потреби особистості. Специфічними характеристиками неформальної освіти є: децентралізація освітніх впливів, автономність центрів неформальної освіти, свідомість організації навчально-виховних впливів, особиста відповідальність учасників неформальної освіти, свобода самовираження й добровільність участі, практичність змісту, активність і рівність усіх учасників.

Відповідно до визначеного предмету, базових категорій та їх змісту поле досліджень у галузі неформальної освіти становить:

- вивчення освітніх тенденцій додаткової професійної підготовки та перепідготовки фахівців різних спеціальностей з урахуванням потреб ринку праці, стратегії освітньої політики і політики працевлаштування, суперечностей і потреб наявних суспільних перетворень;
- дослідження освітніх потреб та інтересів різних вікових і соціальних груп населення, у т. ч. шляхом посилення можливостей соціально виключених категорій;
- характеристику освітнього потенціалу різних форм позаінституціонального навчання й виховання, у тому числі дозвілля, просвітницької і громадської діяльності, самоосвіти;
- розробку цілей, змісту, технологій, методів неформальної освіти для різних категорій людей; моделювання напрямків і функцій неформальної освіти;
- аналіз результативності й ефективності різних форм, технологій і методів неформальної освіти, засоби проведення психолого-педагогічних експериментів для виділення системи організаційних і соціально-педагогічних умов та факторів впливу;
- розв'язання суперечностей між змістом та рівнем формальної системи освіти та вимогами до професії та побудови кар'єри в ній.

Реалізація поставлених завдань наукового пізнання у сфері неформальної освіти передбачає використання комплексу дослідницьких методів: *статистичних* для аналізу залученості та поширеності різних форм додаткової освіти; виділення у ньому неформального компоненту; *соціологічних* для вивчення громадської думки (опитування, інтерв'ювання, фокус-групи, експертне оцінювання контент-аналіз ЗМІ) щодо місця та функцій неформальної освіти у особистісному, соціальному та професійному зростанні суб'єктів освіти; *експериментальних* (лонгітюдні, моніторингові, психологічні та педагогічні експерименти) для визначення ефективності запровадження неформальної освіти та особливостей її впливу на внутрішні (психологічні) та зовнішні (соціальні) характеристики; *психологічних* (біографічні методи, тестування, інтерпретація) задля вивчення цінностей, мотивів, активності як передумов залученості до неформальної освіти; *педагогічних* (аналіз документів, кількісно-якісний аналіз результатів освіти, оцінювання) для дослідження якості неформальної освіти, її навчальних і/або виховних результатів.

Таким чином, неформальна освіта як сфера наукового пізнання є перспективним напрямом сучасних соціально-педагогічних досліджень, що сприятимуть суспільним і педагогічним перетворенням внаслідок привнесення у систему освіти нової системи цінностей, закономірностей, методик і технологій.

Висновки. Отже, нами охарактеризовано значення досліджень неформальної освіти, предмет і методи таких досліджень. Визначено інтердисциплінарний зв'язок неформальної освіти з різними галузями знань і відповідний міждисциплінарний характер її основних категорій. Результати проведеного аналізу дозволили виділити суспільну й особистісну площини теоретичних підходів до теорії і практики організації неформальної освіти. Перспективами подальших досліджень можуть бути: побудова категорійно-поняттєвого апарату неформальної освіти, проектування концепції неформальної освіти різних вікових і соціальних категорій населення в Україні, визначення соціально-педагогічного компоненту неформальної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Соціологія : [підручник] / [за ред. В. Г. Городяненка]. – К. : Видавничий центр "Академія", 2002. – 560 с.
2. Якуба Е. А. Социология : [учеб. пособ.] / Е. А. Якуба. – Харьков : Изд-во "Константа", 1996. – 192 с.
3. Основы андрагогики / [под ред. И. А. Колесниковой]. – М. : Академия, 2007. — 240 с.

4. Коржуев А. В. Научное исследование по педагогике : теория, методология, практика : [учеб. пособ.] / А. В. Коржуев, В. А. Попков. – М. : Академический проект, 2008. – 287 с.
5. Кузьмина Н. В. Понятие "педагогическая система" и критерии ее оценки / Н. В. Кузьмина // Методы системного педагогического исследования. – Л. : ЛГУ, 1980. – 172 с.
6. Дубасенюк О. А. Методика викладання педагогіки : [навч. посіб.] / О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 492 с.
7. Волкова Н. П. Педагогіка : [посіб.] / Н. П. Волкова. – К. : Видавничий центр "Академія", 2002. – 576 с.
8. Сергєєнкова О. П. Загальна психологія : [навч. посіб.] / [Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В.]. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
9. Винославська О. В. Психологія : [навч. посіб.] / О. В. Винославська. – К. : ІНКІОС, 2005. – 352 с.
10. Справочник по психологии и психиатрии детского и подросткового возраста / [под ред. С. Ю. Циркина]. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – СПб. : Питер, 2004. – 896 с.
11. Реан А. А. Социальная педагогическая психология / А. А. Реан, Я. Л. Коломинский. – СПб. : ЗАО "Изд-во "Питер", 1999. – 416 с.
12. Андреева Г. М. Социальная психология : [учеб.] / Г. М. Андреева. – М. : Аспект Пресс, 2001. – 376 с.
13. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : [навч. посіб.] / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2005. – 448 с.
14. Система социологического знания : [учеб. пособ.] / [сост. Г. В. Щёкин]. – [4-е изд., стереотип.]. – К. : МАУП, 2001. – 208 с.
15. Нестуля О. О. Соціологія : [практикум. Модульний варіант : навч. посіб.] / [Нестуля О. О., Нестуля С. І., Вережомська С. Ж.]. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 272 с.
16. Циба В. Т. Соціологія особистості : системний підхід (соціально-психологічний аналіз) : [навч. посіб.] / В. Т. Циба. – К. : МАУП, 2000. – 152 с.
17. Вербець В. В. Соціологія : [навч. посіб.] / [Вербець В. В., Субот О. А., Христюк Т. А.]. – К. : Кондор, 2009. – 550 с.
18. Сейко Н. А. Соціальна педагогіка : [метод. посіб.] / Н. А. Сейко. – Житомир : ЖДПУ, 2002. – 260 с.
19. Богданова І. М. Соціальна педагогіка : [навч. посіб.] / І. М. Богданова. – К. : Знання, 2008. – 343 с.
20. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка : [навч. посіб.] / С. С. Пальчевський. – К. : Кондор, 2005. – 560 с.
21. Якунин В. А. Педагогическая психология : [учеб. пособ.] / В. А. Якунин. – Европ. ин-т экспертов. – СПб. : Изд-во Михайлова В.А., Изд-во "Полиус", 1998. – 639 с.
22. Примуш М. В. Загальна соціологія : [навч. посіб.] / М. В. Примуш. – К. : ВД "Професіонал", 2004. – 592 с.
23. Базалук О. О. Філософія освіти : [навч.-метод. посіб.] / О. О. Базалук, Н. Ф. Юхименко. – К. : Кондор, 2010. – 164 с.
24. Вишняков В. І. Культурологія [Електронний ресурс] / В. І. Вишняков. – Режим доступу : http://lubbook.net/book_457.html.
25. Культурологія : [навч. посіб.] / [упорядн. О. І. Погорілий, М. А. Собуцький]. – К. : Вид. дім "КМ Академія", 2003. – 316 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Sotsiologiya [Sociology] : [pidruchnyk] / [za red. V. G. Gorodyanenko]. – K. : Vydavnychyy tsentr "Akademiia", 2002. – 560 s.
2. Yakuba E. A. Sotsiologiya [Sociology] : [ucheb. posob.] / E. A. Yakuba. – Kharkov : Konstanta, 1996. – 192 s.
3. Osnovy andragogiki [Andragogical Basics] / [pod red. I. A. Kolesnikovoy]. – M. : Akademiia, 2007. – 240 s.
4. Korzhuev A. V. Nauchnoye issledovanie po pedagogike : teoriia, metodologiya, praktika [Scientific Manual on Pedagogy : Theory, Methodology, Practice] : [ucheb. posob.] / A. V. Korzhuev, V. A. Popkov. – M. : Akademicheskii proekt, 2008. – 287 s.
5. Kuzmina N. V. Ponyatie "pedagogicheskaya sistema" i kriteriy yeyo otsenki [The Notion "Pedagogical system" and the Criterion of its Evaluation] / N. V. Kuzmina // Metody sistemnogo pedagogicheskogo issledovaniia [Methods of the Systemic Pedagogical Research]. – L. : LGU, 1980. – 172 s.
6. Dubasenyuk O. A. Metodyka vykladannya pedagogiky [Methods of Teaching Pedagogics] : [navch. posib.] / O. A. Dubasenyuk, O. Ye. Antonova. – Zhytomyr : ZDU, 2009. – 492 s.
7. Volkova N. P. Pedagogika [Pedagogy] : [posib.] / N. P. Volkova. – K. : Akademia, 2002. – 576 s.
8. Sergienkova O. P. Zagalna psykholohiia [General Psychology] : [navch. posib.] / [Sergienkova O. P., Stolyarchuk O. A., Kokhanova O. P., Pasyeka O. V.]. – K. : Tsentr uchbovoyi literatury, 2012. – 296 s.
9. Vynoslavskaya O. V. Psykholohiya [Psychology] : [navch. posib.] / O. V. Vynoslavskaya. – K. : INKOS, 2005. – 352 s.
10. Spravochnik po psikholohii i psikhiiatrii detskogo i podrostkovogo vozrasta [Guide on Children and Teenagers' Psychology and Mental Medicine] / [pod red. S. Yu. Tsytkina]. – SPb. : Piter, 2004. – 896 s.
11. Rean A. A. Sotsialnaia pedagogicheskaya psikhologiya [Social Pedagogical Psychology] / A. A. Rean, Ya. L. Kolominskiy. – SPb. : Piter, 1999. – 416 s.
12. Andreeva G. M. Sotsialnaya psikhologiya [Social Psychology] : [ucheb.] / G. M. Andreeva. – M. : Aspekt Press, 2001. – 376 s.
13. Orban-Lembryk L. E. Sotsialna psykholohiya [Social Psychology] : [navch. posib.] / L. E. Orban-Lembryk. – K. : Akademvydav, 2005. – 448 s.
14. Sistema sotsiologicheskogo znaniya [System of Sociological Knowledge] : [ucheb. posob.] / [sost. G. V. Shiokin]. – K. : MAUP, 2001. – 208 s.
15. Nestulya O. O. Sotsiologiya [Sociology] : [praktikum] / [Nestulya O. O., Nestulya S. I., Verezhomska S. Z.]. – K. : Tsentr uchbovoyi literatury, 2009. – 272 s.

16. Tsyba V. T. Sotsiologiya osobystosti : systemnyy pidkhid [Personal Sociology : System Approach] : [navch. posib.] / V. T. Cyba. – K. : MAUP, 2000. – 152 s.
17. Verbets V. V. Sotsiologiya [Sociology] : [navch. posib.] / [Verbets V. V., Subot O. A., Khrystyuk T. A.]. – K. : Kondor, 2005. – 560 s.
18. Seyko N. A. Sotsialna pedagogika [Social Pedagogy] : [navch. posib.] / N. A. Seyko. – Zhytomyr: ZDU, 2002. – 260 s.
19. Bogdanova I. M. Sotsialna pedagogika [Social Pedagogy] : [navch. posib.] / I. M. Bogdanova. – K. : Znannya, 2008. – 343 s.
20. Palchevskyy S. S. Sotsialna pedagogika [Social Pedagogy] : [navch. posib.] / S. S. Palchevskyy. – K. : Kondor, 2005. – 560 s.
21. Yakunin V. A. Pedagogicheskaya psikhologiya [Pedagogical Psychology] : [ucheb. posob.] / V. A. Yakunin. – SPb.: Polius, 1998. – 639 s.
22. Prymush M. V. Zagalna sotsiologiya [General Sociology] : [navch. posib.] / M. V. Prymush. – K. : Profesional, 2004. – 592 s.
23. Bazaluk O. O. Filosofiya osvity : [navch. posib.] / O. O. Bazaluk, N. F. Yukhymenko. – K. : Kondor, 2010. – 164 s.
24. Vyshnyakov V. I. Kulturologiya [Culturology] [Elektronnyy resurs] / V. I. Vyshnyakov. – Rezhym dostupu : http://lubbook.net/book_457.html.
25. Kulturologiya [navch. posibnyk] / [uporyadn. O. I. Pogorilyy, M. A. Sobutskyy]. – K. : Akademiya, 2003. – 316 s.

Матеріал надійшов до редакції 19.03. 2015 р.

Павлик Н. П. Неформальное образование как сфера научного познания.

В статье представлены результаты анализа неформального образования как сферы научного познания средствами выделения его предмета, определения междисциплинарных связей, очерчивания теоретического базиса, характеристики интердисциплинарных связей, обоснования системы методов исследования. Проведен сравнительный анализ совокупности предметов общественных и гуманитарных дисциплин и определена их связь с неформальным образованием. Сформулированы выводы об исходных теоретических основаниях исследований теории и практики неформального образования.

Ключевые слова: неформальное образование, предмет неформального образования, сфера научного познания.

Pavlyk N. P. The Non-Formal Education as the Sphere of the Scientific Knowledge.

The increasing importance of modern borrowed kinds and directions of the educational environment organization predefines the need in the systematization of the new knowledge regarding its contents and form by means of the comparison with the present scientific pedagogical apparatus. The aim of the article is the research and the theoretical justification of basic characteristics of the non-formal education as the sphere of the scientific-pedagogical research; the separation of the research subject of the non-formal education. The research methods are analysis, generalization, analogy, comparative analysis, systematization. The article presents the analysis results of the non-formal education as the sphere of the scientific knowledge by means of singling out its subject, determination of cross-disciplinary relations, theoretical basis description, cross-disciplinary relations characteristics and separation of the system of research methods. The comparative analysis of the composite of subjects of social and humane disciplines (pedagogy, psychology, educational psychology, pedagogical psychology, social psychology, educational sociology, personal sociology, social pedagogy, andragogy, sociology, educational philosophy, culturology) is carried out and their connection with the non-formal education is determined. The conclusions are made on the originating theoretical basics of researches regarding the theory and practice of the non-formal education organization: social-oriented, determining outer conditions of establishing and organization of the non-formal education (axiological approach, system approach, logical-structural approach, theory of innovations, developing educational theory, "cultural differences" conception and others) and personal-oriented, individual or internal regarding aims and contents of the non-formal education (personal-axiological approach, social-pedagogical paradigm, personal theory, "collaborative pedagogy" conception and others). On the basis of the carried out theoretical analysis the problematic field is formulated in the sphere of the non-formal education and the complex of issues of its research is characterized. Results of the carried out analysis allowed singling out the social and personal areas of theoretical approaches to the theory and practice of the non-formal education organization.

Key words: non-formal education, non-formal educational subject, scientific knowledge sphere.